

[Undervisningsministeren.]

mine to forgængere har givet folketinget, og som den nuværende regering vedstod allerede i statsministerens tiltrædelsestale, dels fordi jeg føler — en følelse, som mange vist deler med mig — at vi står ved et vendepunkt i den udvikling, som de højere og videregående uddannelser har gennemgået i de sidste 15 år.

Det er derfor mit håb, at denne redegørelse og den påfølgende debat kan føre frem til, at folketinget fastlægger nogle retningslinier, som de, der skal planlægge og administrere de videregående uddannelsers udvikling i de kommende år, kan holde sig til som grundlag for deres arbejde. Den udvikling, de videregående uddannelser har gennemgået i de sidste 15 år, bygger på lovgivning og de øvrige principielle tilkendegivelser, som er kommet her fra tinget. Men det er i nogen grad sket stykvis og delt og ikke på grundlag af et samlet materiale og en redegørelse som den, der hermed fremlægges. Jeg nærer derfor også tiltro til, at der ud af den debat, som nu skal føres, vil komme et sikrere grundlag, der kan arbejdes videre på.

1. Baggrunden.

Efter 15 års rivende udvikling inden for hele uddannelsesområdet står vi nu i en situation, hvor det fra visse sider drages i tvivl, om man fortsat skal stræbe imod mere uddannelse til flere og flere. Man taler endog om overdreven uddannelsesekspansion, og lærere og uddannelsesadministratorer anklages for at fremme uddannelsessystemets udbygning udelukkende for systemets og deres egen fordels skyld.

Det er en helt ny situation, som selvsagt i nogen grad har sit udspring i det stadigt voksende tryk på de offentlige bevillinger og dermed i øget skattetryk.

Hvordan er vi da kommet til dette punkt?

Hvis vi skal prøve at finde en forklaring, må vi gå tilbage til sidste halvdel af 1950'erne, da vi var kommet ud af efterkrigstiden og den kolde krig. Dengang lagde man i alle lande vægt på at fremme den industrielle vækst for dermed at skabe et bredere grundlag for hele samfundets udvikling. Man anså da uddannelse for en væsentlig faktor til fremme af denne vækst. Man talte ligefrem

om „den tredje faktor“ ved siden af arbejdskraft og kapital. Undersøgelser af udviklingen i USA havde vist, at indsatsen af arbejdskraft og kapital kun svarede for 2/3 af den økonomiske vækst. Den sidste tredjedel, mente man så, måtte forklares med ny teknologi og større viden om og færdighed ved udnyttelsen af de to andre faktorer. Og teknologi, viden og færdigheder udvikles gennem uddannelse og forskning.

Dette førte herhjemme til nedsættelsen af teknikerkommissionen i 1957. Blandt resultaterne af denne kommissions arbejde kan nævnes udflytningen af Danmarks tekniske højskole til Lyngby, oprettelsen af Danmarks ingeniørakademi, udbygningen af universiteternes naturvidenskabelige uddannelser og indførelsen af en lang række nye, såkaldte mellemtekniske uddannelser.

Samtidig med ønsket om at udbygge det danske uddannelsessystem, ønskede man også at skabe større geografisk lighed i mulighederne for at få uddannelse. På gymnasieområdet satte man en systematisk planlægning ind med det formål at sikre, at man ved udbygningen af gymnasierne fik rettet op på den skæve fordeling af kapaciteten. I 1957 fandtes 45 pct. af gymnasiekapaciteten i hovedstadsområdet, hvor 33 pct. af befolkningen boede. I løbet af den næste halve snes år lykkedes det at udligne denne forskel.

Baggrunden for udbygningen var også et stærkt politisk ønske om at give ungdommen sådanne uddannelsesmuligheder, at den enkelte kunne få den uddannelse, som svarede til hans eller hendes lyst og evner. Dette synspunkt havde stærk genklang i befolkningen, og talrige lokale initiativer blev taget for at få nye uddannelsesinstitutioner oprettet, ligesom ungdommen søgte uddannelse i et omfang, som kapacitetsudvidelserne havde svært ved at holde trit med.

Ønsket om at udjævne de geografiske forskelle samtidig med, at man udvidede kapaciteten, gjorde sig også gældende på de højere uddannelsers område. I 1964 vedtog folketinget loven om oprettelsen af et universitet i Odense, og året efter vedtog man oprettelsen af Danmarks ingeniørakademis afdelinger i Ålborg. Man anså imidlertid ikke behovet for geografisk spredning og kapacitetsudvidelser dækket hermed. Med